

ТРАСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Крикун О.О., кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Проведено дослідження сучасного ринку праці в Україні і виявлено основні проблеми формування і регулювання ринку праці в умовах постійних реформ і змін. Позначені етапи трансформаційних процесів на ринку праці дозволили встановити ту робочу силу, яка має попит в професійних сферах діяльності і дана характеристика розвитку ринку праці на етапі реформ і постійних змін.

Ключові слова: робоча сила, ринок праці, трансформаційні процеси, зайнятість, безробіття, професії.

Постановка проблеми. Проблеми стану ринку праці і зайнятості населення актуальні для української економіки впродовж років незалежності. Ринок праці сильно еволюціонував, став більш цивілізованим, проте неофіційна зайнятість, зарплати в конвертах і заборгованість по зарплатах залишаються нормою життя багатьох українців. У зв'язку з цим важливим завданням є формування і ефективно регулювання ринку праці в умовах постійних реформ і змін.

Трансформаційні процеси на ринку праці стають не просто визначальним фактом змін, що відбуваються на ринку праці, але і формуванням тієї робочої сили, яка має попит (зайнятості) в професійних сферах діяльності і скорочення безробіття. Наукове дослідження цих взаємопов'язаних процесів важливе для пошуку і обґрунтування раціональних шляхів розвитку ринку праці, що і зумовлює актуальність тематичної спрямованості даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників істотний внесок в розвиток економіки праці внесли такі зарубіжні учені: Е. Гідденс, В. Петті, К. Маркс, А. Маслоу, А. Сміт, Ф. Тейлор, А. Файоль та ін. Питанням зайнятості, безробіття і ринку праці приділяли велику увагу вітчизняні учені: Д.П. Богиня, О.А. Грیشнова, В.М. Гріньова, Р.Т. Завіновська, Т.П. Збрицька, Н.І. Єсінова, Е.М. Лібанова, Г.М. Шумська й ін.

Метою статті є дослідження трансформаційних процесів, які відбуваються на ринку праці, і попиту на робочу силу в професійних сферах економіки.

Основні результати дослідження. Сьогодні одне з ключових місць займають проблеми, від вирішення яких залежать тенденції економічного розвитку України, пов'язані з системою ринку праці. Дослідження цих проблем викликане як невідкладними потребами практики, так і необхідністю розвитку теоретичних основ перебудови ринкового середовища. Будучи невід'ємною ланкою сучасної економіки, ринок праці грає важливу роль в системі відтворення такого важливого товару як робоча сила.

Робоча сила є товаром особливого роду, виробничі творчі якості якого цілком визначають ефективність конкурентної економіки, її можливості створення високосортних товарів і комфортних послуг, масштаби і темпи науково-технічних і організаційних перетворень. Тому підготовка і випуск на ринок праці освіченої і творчо активної робочої сили, забезпечення її кваліфікаційної і територіальної мобільності є одним з основних аспектів життєдіяльності народного господарства. І чим вище загальний рівень розвитку

економіки, чим складніші завдання їй доводиться вирішувати, тим значніше потреба в робочій силі вищої кваліфікації.

Економіка праці особливу увагу приділяє тій частині населення, яка є учасником трудових відносин у суспільстві, а частина населення, яка є учасником трудових відносин, створює ринок праці. Ринок праці – це складна система економічних відносин по обміну індивідуальної здатності праці на фонд життєвих благ, необхідних для відтворення робочої сили.

Останнім часом, ринок праці в Україні натрапляє на безліч проблем і суперечностей. У таблиці 1 представлені основні показники ринку праці України за 2010-2015 рр.

Таблиця 1. Основні показники ринку праці України*

Рік	Економічно активне населення		в тому числі			
			зайняте населення працездатного віку		безробітне населення працездатного віку	
	в середньому, тис. чол.	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. чол.	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. чол.	у % до населення відповідної вікової групи
2010	19 164,0	71,9	17 451,5	65,5	1 712,5	8,9
2011	19 181,7	72,6	17 520,8	66,3	1 660,9	8,7
2012	19 317,8	72,9	17 728,6	66,9	1 589,2	8,2
2013	19 399,7	72,9	17 889,4	67,3	1 510,3	7,8
2014	19 035,2	71,4	17 188,1	64,5	1 847,1	9,7
на 1.10.2015	17437,7	71,7	15801,0	65,0	1636,7	9,4

*розроблено автором відповідно до [1]

За даними Державної служби статистики видно, що чисельність економічно активного населення починаючи з 2010 р. поступово скорочується і мінімального значення досягає на 1.10.2015 р. – 17437,7 тис. чол. Відповідно зайнятість населення також починаючи з 2010 р. скорочується і мінімального значення досягає на 1.10.2015 р. – 15801,0 тис. чол. У 2013 р. кількість безробітних склала 1510,3 тис. чол., а в 2014 р. значення цього показника виросло і склало 1847,1 тис. чол., що на 336,8 тис. чол. більше, ніж в 2013 році. На 1.10.2015 р. безробітне населення працездатного віку склало 1636,7 тис. чол.

Розглянуті в табл. 2 особливості формування ринку праці в Україні дають можливість сформулювати декілька принципових положень щодо створених трансформаційних процесів на ринку праці, що підтверджують характер розвитку і трансформацію попиту на професії.

Таблиця 2. Особливості формування ринку праці в Україні

Трансформаційні процеси на ринку праці	Причини змін на ринку праці	Характер розвитку ринку праці	Попит на робочу силу в професійних сферах
Початковий етап (ринкова лібералізація) 1990-1997 рр.	Тотальне закриття заводів і фабрик, розорення сільськогосподарських і переробних підприємств, масове безробіття і мільйонні борги по заробітній платі, заробітна плата почала втрачати стимулюючу, розподільчу і соціальну функції, втрата ключових ринків збуту, відсутність механізму регулювання ринку праці, система державної служби зайнятості не відповідає матеріально-технічним, інформаційним і кадровим вимогам ринку	Цей період характеризується лібералізацією відносин власності, що зумовила формування приватного сектору, розвитком підприємництва, малого бізнесу, формуються нові типи працевлаштування і працівника, трансформуються трудові цінності, міняється значущість місця роботи в житті працівника, посилюється роль його індивідуальних конкурентоздатних якостей. Основну роль зіграли рекрутингові компанії, стимулом для розвитку яких став прихід на український ринок західних компаній, які звикли наймати персонал за допомогою спеціалізованих провайдерів.	Фахівці виробництва і продажів товарів народного споживання, вироблених ще за часів планової економіки, програмісти, технологі і працівники харчової промисловості, працівники банків.
Становлення ринку праці 1998-2004 рр.	Нестабільна економічна ситуація в державі, масові звільнення, зниження заробітної плати і проблеми з її виплатою, заробітна плата як винагорода за виконану кількість і якість праці втратила своє значення, безстрокові відпустки і складнощі з пошуком роботи дозволили громадянам виїжджати за рубеж на заробітки або ПМЖ.	Утворилися великі масштаби безробіття, особливо прихованого, що дало поштовх до значного розвитку нерегламентованої зайнятості, недостатньо враховувалися регіональні особливості, створенню нових робочих місць і перекваліфікації вивільнених працівників. Держава розробляє заходи за рішенням соціальних проблем на ринку праці (кодекси, закони, програми). Проводяться дослідження впливу приватизаційних процесів на зайнятість і рівень життя населення. Більш пласкопроектними є юридичні особи, і рекрутингові агентства переорієнтовувалися на співпрацю з корпоративними клієнтами.	Працівники продажів, технологій, інформаційних і банківського сектору.
Структурні перетворення 2005-2010 рр.	Із-за закриття багатьох виробництв і їх переорієнтування відбувається перевищення пропозиції робочої сили над її попитом, що дає можливість працедавцям утримувати ціну робочої сили на низькому рівні, здійснюється міграція висококваліфікованої робочої сили.	З початком 2009 року на ринку праці України почалася друга хвиля скорочення співробітників в компаніях, відбувається апатія у людей, що втратили роботу, здійснюється відбір тільки сильних професіоналів з великим досвідом роботи, що вимагає збільшення професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів. Проводиться дослідження ефективності інвестицій в людський капітал на індивідуальному, мікро- і макро економічному рівнях, розробка ефективних систем оцінки трудового внеску і оплати праці. На підприємствах, компаніях, фірмах розробляються програми розвитку персоналу.	Фахівці фармації, товарів швидкого обороту (FMCG), диєтибуди, торгівлі, виробництва продуктів харчування, страхові агенти, медичні представники. Вводиться в дію класифікатор нових професій (2010 р.).
Етап постійних реформ, 2011 р. і до теперішнього часу	Нестабільна економічна ситуація в державі, рішення соціальних проблем мають низьку ефективність, реалізація соціальних програм підсилює фінансову неспроможність держави, служить приводом для чергового посилення оподаткування, внаслідок чого загострюються проблеми життєвого рівня населення, немінуче знижується ефективність політики зайнятості.	Поширюється адміністрування і регламентація, деформація в оплаті праці працівників, що і привело до втрати стимулів трудової активності і ініціативи, одночасно понизив адаптаційні здібності працівників. В основі мотивуючого чинника покладено відчуття гордості і позитивне відношення працівника до свого підприємства. Компанії цінують в працівниках інтелект, здатність творити і уживатися в колективі, уміння домовлятися, бути готовим до компромісів, проявляти гнучкість і готовність постійно удосконалюватися.	Фахівці високих виробництв і технологій, висококваліфіковані менеджери і маркетологи, фармацевтики, будівництва, інформаційних технологій, послуг. Попит на фахівці в категорії «топ-менеджмент»: генеральні директори, з досвідом ефективного управління ситуацією змін.

Досягнення стабілізації ринку праці України в умовах постійних економічних змін є складним трансформаційним процесом, в якому можна виділити наступні етапи:

1. Початковий етап характеризується дуже глибокою кризою економічної, політичної і соціальної системи, що значно ускладнює трансформаційні процеси на ринку праці: створення ринкових господарських форм, подолання кризових явищ, бюджетний дефіцит, втрата ключових ринків збуту, відсутність механізму регулювання ринку праці. У 1990 році в промисловості працювало 7,79 млн. чол., то в 1995-му цей показник знизився до 6,72 млн. чол.; частка зайнятості в промисловості знизилася на 30,9% в 1990 році, а в сільському господарстві на 17,1% [1].

Вирішення завдань початкового етапу дозволить створити передумови для здійснення наступного етапу трансформацій.

2. На етапі становлення ринку праці створюються основні інститути ринкової економіки, утворилися великі масштаби прихованого безробіття, не враховувалися регіональні особливості ринку праці, не приділялася увага створенню нових робочих місць і перекваліфікації вивільнених працівників. Зниження промислового виробництва, «заморожування» або розрив економічних зв'язків, ускладнення умов експорту. Уряд почав проводити політику регулювання ринку праці. У 2000 році в промисловості працювало всього 4,474 млн. працівників, а в сільському господарстві – 2,752 млн. чоловік. За даними Державної статистики в 1999 р. було зареєстровано безробітних 1174,5 тис. осіб, а в 2004 р. – 981,8 тис. осіб, що свідчить про зниження безробітних на 192,7 тис. осіб [1].

3. На етапі структурних перетворень, під впливом нових ринкових чинників, перетворюється відтворююча структура ринку праці, здійснюється структурне коректування економіки з одночасним техніко-технологічним оновленням всього виробництва. Але стабілізаційний період тривав недовго і в 2008 р. глибока криза економічної системи спровокувала скорочення співробітників в компаніях, і це викликало апатію у людей, що втратили роботу, почалося урізування зарплат, скорочення робочих місць, стиснення витрат бюджету, зростання цін, відбувається відбір тільки сильних професіоналів з великим досвідом роботи, а низька зарплата змусила багатьох фахівців мігрувати в зарубіжні країни.

4. Етап постійних реформ почався в 2011 р. і триває до теперішнього часу. У зв'язку з важкою економічною ситуацією в країні, політична нестабільність, зміна влади і боротьба з корупцією, постійні зміни, що відбуваються, понизили активність робочої сили в багатьох сферах діяльності. Вищі доходи від індивідуальної трудової діяльності і заняття дрібним бізнесом обмежують сукупну пропозицію праці. У 2012 р. всього зайняте населення склало 19261,4 тис. осіб, а в 2014 р. – 18073,3 тис. осіб, що на 1188,1 тис. осіб менше в порівнянні з 2012 роком. У 2014 р. безробітних в працездатному віці налічувалося 1846,1 тис. осіб, або 9,7% по відношенню до економічно активного населення вікової групи. За станом на 1 грудня 2015 р. зареєстрованих безробітних склало 433,5 тис. осіб [1].

На сьогодні спостерігається негативна динаміка на ринку праці. Працедавці чекають стабільності в країні. Крупні компанії на сьогоднішній день працюють не на розвиток, а на утримання того рівня, якого досягли. Вони не збираються розширюватися, тому їм не потрібні нові співробітники. У зв'язку з цим, ще великою проблемою є текучість кадрів на підприємствах, здобувачі вимушені шукати вигідніші умови роботи, відповідну заробітну плату або мігрувати з країни.

У 2005-2007 рр. економіка росла, в Україні був ринок претендента – фахівці були в дефіциті і саме вони диктували умови найму працедавцям. Ринок праці виводився з тіні

не завдяки законам уряду, а тому що дефіцитні фахівці відмовлялися працювати без легальної заробітної плати. Зараз же функціонує ринок працедавців, що диктують свої умови претендентам, серед яких дуже висока конкуренція за робочі місця, і, внаслідок цього, його тінізація, яка складає проблему ринку праці України [2].

Кількість пропозицій роботи за 2014-й рік скоротилося на 30%, не було жодної професійної сфери, де б спостерігалася позитивна статистика. Але вже в перший місяць 2015-го року ситуація дещо стабілізувалася. У січні на ринку праці збільшилася кількість вакансій і резюме. Проте кількість пропозицій роботи збільшилася лише на 9%, а охочих працювати стало більше на 24%.

За даними Державної служби статистики на 1 грудня 2015 р. потреба працедавців в працівниках на заміщення вільних робочих місць (вакантних посад) склала 34,2 тис. осіб, де навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад) склало 127 осіб [1].

Соціально-економічна і політична ситуація істотно змінила рейтинг професій, що мають великий попит. За спостереженнями експертів ринку праці, мінімальні шанси отримати роботу сьогодні у вищого менеджменту, юристів, фінансистів і фармацевтів [3].

Аналіз популярних вакансій, показує, що впродовж п'яти останніх років найпростіше знайти роботу у сфері продажів і торгівлі. Найбільша частка ринку праці належить продажам – в 2010 р. вона займала 16% ринку, а з 2011-го стабільно складає 12%. У розділі «Торгівля» представлено 10% всіх вакансій (клієнт-менеджер, менеджер з продаж, продавець-консультант і т.п.). Для порівняння, «юристи, адвокати і нотаріуси» складають 1%. Ймовірно, що лідерство на ринку праці фахівців з торгівлі збережеться і в 2015 році. Також, на думку експертів, в торгівлі активніше набиратимуть людей без досвіду. Це пов'язано з тим, що працедавець прагнутиме економити на зарплатах [4].

За прогнозами Міністерства економіки України найбільший попит на робочу силу в 2015-2018 рр. буде на прості професії в сільському господарстві, торгівлі і сфері послуг. Очікується зростання попиту на продавців і демонстраторів. Також спостерігатиметься попит на робочих в транспортній і будівельній галузях, у сфері видобутку корисних копалин. Збережеться потреба у водіях і робочих по обслуговуванню пересувної техніки, працівниках, що надають персональні і захисні послуги. Подальший розвиток економіки праці потребує інженерних кадрів, професіоналів в області фізики, математики і технічних наук. Згідно прогнозу, активно розвиватиметься сфера інформації і телекомунікації, зросте потреба у фахівцях ІТ-сектора. Крім того, адаптація вітчизняних підприємств до стандартів ЄС викличе додаткову потребу в робочих металургійних і машинобудівних професій [5].

Дослідження рекрутерів показують, що революції на ринку праці із-за кризи не відбулося. Проте спостерігаються зміни серед найбільш перспективних професій. Цей рейтинг складається з урахуванням різних критеріїв (потреби на ринку, стабільність галузі, рівень заробітної плати, можливість професійного зростання і поширеність професії в світі). Першу строчку в цьому списку займають ІТ-спеціалісти. А далі – фахівці з продажу і маркетингу, лікарі, фахівці військових професій, інженери різних галузей, підприємці і бізнесмени, а також фахівці робочих професій. Цікаво, що за півтора роки професія військового перемістилася з рейтингу найменш перспективних в позитивний список. За цей час кількість тих, хто назвав її перспективною збільшилася в 11 разів [6].

Дефіцитними залишаються висококваліфіковані технічні фахівці на виробництві. Кваліфіковані інженери-електроніки, менеджери з якості, енергетики і проектувальники.

Сільське господарство показало серйозний приріст в 2014 р., і тому в цій сфері варто чекати перспективи зростання робочих місць і змінену структуру попиту. Особливо великий попит останнім часом на фахівців із знаннями іноземних мов [2]. Професії, що користуються попитом на ринку праці в Україні в 2010-2015 рр. мають свою динаміку змін (табл. 3).

Таблиця 3. Професії, що користуються великим попитом на ринку праці в Україні в 2010-2015 рр.*

Рік	Професії, що мають престиж на ринку праці				
2010	Менеджери з продажу	ІТ-спеціалісти	Інженери	Представники робочих спеціальностей	Бренд-менеджери
2011	Системні аналітики	Програмісти	Менеджери мережевого маркетингу	Веб-дизайнери	Торгові агенти
2012	SMM-спеціалісти	Менеджери з продажу	Бухгалтери	Секретарі	Юристи
2013	Бухгалтери	Водії	Юристи	Менеджери з продажу	Адміністратори
2014	ІТ-спеціалісти	Менеджери з продажу	Фахівці агросектору	Представники робочих спеціальностей	Фінансисти
2015	ІТ-спеціалісти	Фахівці з продажів і маркетингологів	Інженери	Фахівці агросектору	Військово-службовці

*розроблено автором відповідно до [5; 7]

У великих містах працедавці найчастіше шукають продавців і адмінперсонал, фахівців з клінічних досліджень, проектувальників, інженерів у сфері-ІТ, розробників сайтів, інженерів, лікарів, біохіміків, екологів, водіїв.

У туристичних центрах – Львові і Одесі – дефіцит на фахівців в сегменті готелів, ресторанів, кафе, веб-дизайнерів.

У промислових регіонах попит існує на фахівців-виробничників, логістів, маркетингологів, технологів на харчовому виробництві, фахівців по роботі з клієнтами, майстрів з ремонту техніки.

За індексом hh, який розраховується, як відношення кількості резюме до кількості вакансій визначено сфери з найнижчою і найвищою конкуренцією (табл. 4).

Таблиця 4. Професійні сфери з найнижчою і найвищою конкуренцією (hh. індекс)*

Неконкурентні галузі		Висококонкурентні галузі	
Галузь	Індекс	Галузь	Індекс
Продажі і закупівля	1,4	Топ-менеджмент	9,6
Держслужба, керівники вищої ланки	1,2	Без стажу роботи (початок кар'єри)	7,9
Медицина	1,1	Юриспруденція	6,5
Робочий персонал	0,7	Бухгалтерія	6,3
Страховання	0,3	Адміністративний персонал	5,3

*розроблено автором відповідно до [7; 8]

Менше всього конкуренція за робоче місце у представників робочих спеціальностей, страховиків і співробітників медичної сфери. Кількість вакансій перевищує кількість резюме або майже співпадає з ним. Нескладно працевлаштуватися на держслужбу або у сфері продажів. Єдине, що об'єднує ці напрями, – в середньому невисокий рівень оплати праці.

Зворотна ситуація з топ-менеджментом. На одне крісло керівника претендують майже 10 охочих. Аналогічний показник і для тільки початківців кар'єри фахівців. Часи, коли на ринку був дефіцит юристів, у далекому минулому: зараз за одну вакансію борються майже 7 чоловік. Також в країні надлишок бухгалтерів і менеджерів [9].

За останнє десятиліття фріланс (позаштатна робота над окремими проектами) з частки творчих осіб і вільних художників виріс в індустрію з багатомільярдним оборотом. Тільки на найбільшій фріланс-біржі UPWORK в 2014 р. було виконано замовлень на \$3,2 млрд. [9].

Українські фахівці вже в перших рядах на фріланс-ринку. За 2014 р. вони виконали 19100 зарубіжних замовлень і отримали заробітної плати більше всіх в СНД – \$61 млн. До травня 2015 р. 123000 українських фрілансерів було зареєстровано на UPWORK. В основному таку роботу пропонують програмістам, стартаперам, дизайнерам, аналітикам, художникам, фотографам, журналістам. За оцінками HR-провайдера Smart Solution, частка дистанційно видалених вакансій зараз близько 2%, а через п'ять років може досягти 5-7% від загальної кількості [10].

Зараз фріланс вже можна розглядати як повноцінну і досить важливу частину українського ринку праці. Це дає можливість для професіоналів прийняти участь в міжнародних проектах, є альтернативою офісній роботі для фахівців, що втратили посаду в результаті кризи. Для компаній використання позаштатних співробітників – відмінний спосіб скоротити витрати: в середньому витрати на роботу фрілансерів складають в два-три рази менше, ніж праця штатних співробітників, за рахунок відсутності додаткових витрат на зміст окремого офісу (оренда, комунальні послуги, робоче устаткування, оплата відпусток, лікарняних, страховок і т.д.).

При цьому Україна одна з небагатьох країн, де ІТ-спеціалістам-фрілансерам вдається заробляти більше, ніж їх колегам, що працюють в штаті компаній. У 2014 р. ця різниця в середньому складала майже 14% [10].

Виділимо зарплати в популярних професійних сферах (табл. 5).

Найбільший приріст зарплати був у сфері гостинно-ресторанного бізнесу в 2010 р., в порівнянні з 2009-м, – 54%. У тому ж році великий приріст у бухгалтерів – 36%, а третє і четверте місця – 35% поділили робочі спеціальності і студенти. На студентів виріс попит останніми роками і працедавці перекупувають їх один у одного, а робочі спеціальності мають попит в інших країнах, де зарплати вище вітчизняних. Найбільш оптимістична ситуація по динаміці заробітної плати склалася в трьох дуже різних галузях – ІТ, продажі і адмінперсонал. Саме у цих трьох сферах динаміка заробітної плати за всі роки позитивна. Більше всіх збільшували зарплату програмістам – це пояснюється зростанням курсу, і конкуренцією фахівців на ринку праці. Спеціалістів з продаж завжди привертає велика кількість фахівців.

Найзначніше зниження заробітної плати визначено у медиків в 2010 році. Останніми роками ситуація вирівнюється, в 2013-2015 рр. тренд стійко позитивний. Середньомісячна заробітна плата працівників сільського господарства на 1.01.2015 р. складала 2386 грн., а на 1.12.2015 р. 3120 грн., що на 734 грн. збільшилася.

Таблиця 5. Динаміка зарплат в популярних професійних сферах [11]

Сфери	2010 до 2009	2011 до 2010	2012 до 2011	2013 до 2012	2014 до 2013	2015 до 2014
IT	23%	14%	6%	11%	19%	20%
HR фахівці	-26%	40%	-16%	30%	-20%	27%
Бухгалтерія – Фінанси підприємства	36%	-9%	0%	1%	2%	18%
Готелі – Ресторани – Кафе	54%	-30%	-16%	1%	5%	18%
Медицина – Фармацевтика	-38%	-20%	7%	-15%	11%	28%
Адміністративний персонал	1%	5%	3%	9%	18%	26%
Топ-менеджер – Директори	15%	24%	3%	4%	2%	-8%
Торгівля	-1%	8%	-8%	15%	4%	22%
Продажі – Клієнт – Менеджмент	7%	17%	1%	9%	4%	16%
Банки – Інвестиції – Лізинг	-24%	6%	7%	-5%	27%	13%
Робочі спеціальності	23%	-32%	-5%	-8%	35%	30%
Маркетинг – Реклама – PR	5%	-5%	-1%	22%	-3%	17%
Сільське господарство	-26%	-32%	-9%	0%	23%	9%
Студенти – Початок кар'єри	-1%	-26%	-7%	23%	12%	35%
Виробництво – Інженери	-3%	-18%	-5%	1%	16%	12%

Зарплата топ-менеджерів в останній рік вперше показує негативну динаміку. У нинішніх умовах власники компаній не готові оплачувати свої надії, їм потрібний результат, саме зміна структури оплати праці топ-менеджерів і стала причиною зниження середньостатистичної зарплати по вакансіях [11].

Для того, щоб забезпечити стійке положення ринку праці на основі множини проблем, що постали перед Україною, то слід, в першу чергу, створювати нові робочі місця, розвиваючи сектори економіки, що володіють значним потенціалом зростання, і добиватися ефективного використання трудових ресурсів.

Деякі традиційні сектори промисловості навряд чи зможуть підтримувати високі темпи зростання і, вірогідно, відставатимуть від показників національної економіки. Інші, швидше за все, будуть помітно рости, за умови створення сприятливих умов ведення бізнесу, гарною організацією праці і працею, що буде високо оплачена.

Не дивлячись на те, що ряд традиційних секторів, таких як металургійна і гірничодобувна промисловість, залишаться важливою частиною української економіки, вони навряд чи зможуть значно збільшити об'єм виробництва, особливо на сьогоднішній момент. Компанії цих галузей програють світовим виробникам за рівнем операційної ефективності. Проте є дві групи секторів з надійними перспективами зростання. Сектори першої групи володіють достатнім потенціалом підвищення продуктивності без значного залучення додаткових трудових ресурсів, що підтримуватиме зайнятість приблизно на одному і тому ж рівні. До цієї групи входять роздрібна торгівля, сектор фінансових послуг, телекомунікації і

сільське господарство. Сектори другої групи володіють значнішим потенціалом зростання або за рахунок зростання економіки в цілому, або завдяки сприятливим географічним чинникам. У середньо- і довгостроковій перспективі нові робочі місця можуть бути створені в таких галузях, як логістика, туризм, деякі сегменти машинобудування (наприклад, автомобілебудування) і будівництва, якщо будуть створені умови для розвитку.

Висновки. Як показав аналіз, ринок праці в Україні має складну структуру. Формування ринку праці, його прогнозування є невід'ємною частиною становлення ринкового механізму. На основі проведеного дослідження можна виділити наступні основні і загальні кроки по виходу з кризи, що впливає на ринок праці:

1. Важливою умовою є відповідність працівника вимогам робочого місця, а запропонованого місця – інтересам працівника.
2. Погоджувати економічні інтереси суб'єктів трудових відносин (найнятих робітників і працедавців), мати достатній рівень оплати праці і забезпечувати конкурентне середовище кожній із сторін ринкових взаємин.
3. Забезпечувати взаємодію правових норм і організаційно-економічних механізмів, які регулюють трудові відносини.
4. Встановлювати рівновагу між попитом і пропозицією робочої сили.
5. Підтримувати розвиток профспілок і союзів працедавців, що діють на ринку праці.

Здійснити такі кроки можна тільки тоді, якщо боротися проти подальшого спаду виробництва, не допускати масового безробіття, сприяти підвищенню мотивації праці для збереження якісних характеристик суб'єктів ринку праці, впливати на територіальну і професійну мобільність робочої сили, приймати заходи з підвищення рівня життя населення.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Work.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.work.ua/news/ukraine/600/>.
3. Кореспондент [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korrespondent.net/ukraine/events/3496108-korrespondent-kryzys-pomenial-spros-na-rynke-truda>.
4. Бізнес-вісті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://business.vesti-ukr.com/82559-chto-budet-v-ukraine-s-rabotoj-i-zarplatami-v-2015-godu>.
5. Сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.segodnya.ua/economics/business/kto-smozhet-nayti-rabotu-v-2015-godu-584230.html>.
6. Факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fakty.ictv.ua/ru/index/read-news/id/1545470>.
7. Тенденции украинского рынка труда в 2014 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pharma.net/ukra.ua/newsine/11503-tendencii-ukrainskogo-rynka-tryda-v-2014-gody>.
8. Рынок труда 2015. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ubr.ua/labor-market/ukrainian-labor-market/rynok-truda-2015-uroven-zarplat-bez-izmenenii-360387>.
9. Как чувствует себя рынок фриланса Украины в кризис [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ubr.ua/labor-market/ukrainian-labor-market/kak-chuvstvuet-sebia-frilans-rynok-ukrainy-v-krizis-359481>.
10. Liga.net [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.liga.net/projects/jobtrends/>.
11. Динамика зарплат в популярных профессиональных сферах [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://hrsouvet.rabota.ua/dinamika-zarplat/>.

References

1. State Statistics Service of Ukraine (Official site). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Work.ua (2015). Retrieved from <http://www.work.ua/news/ukraine/600/>.

3. Korrespondent (2015). Retrieved from <http://korrespondent.net/ukraine/events/3496108-korrespondent-kryzys-pomenial-spros-na-rynke-truda>.
4. Business.vesti (2015). Retrieved from <http://business.vesti-ukr.com/82559-hto-budet-v-ukraine-s-rabotoj-i-zarplatami-v-2015-godu>.
5. Segodnya (2015). Retrieved from <http://www.segodnya.ua/economics/business/kto-smozhet-nayti-rabotu-v-2015-godu-584230.html>.
6. Fakty (2015). Retrieved from <http://fakty.ictv.ua/ru/index/read-news/id/1545470ю>
7. Trends Ukrainian labor market in 2014 (2014). Retrieved from <http://pharma.net/ukra.ua/newsine/11503-tendencii-ykrainskogo-rynka-tryda-v-2014-gody>.
8. Labor market 2015 (2015). Retrieved from <http://ubr.ua/labor-market/ukrainian-labor-market/rynok-truda-2015-uroven-zarplat-bez-izmenenii-360387>.
9. How is the market of freelancing Ukraine in crisis (2014). Retrieved from <http://ubr.ua/labor-market/ukrainian-labor-market/kak-chuvstvuet-sebia-frilans-rynok-ukrainy-v-krizis-359481>.
10. Liga.net. Retrieved from <http://www.liga.net/projects/jobtrends/>.
11. The dynamics of wages in the popular professional areas (2015). Retrieved from <http://hrsouet.rabota.ua/dinamika-zarplat/>.

Стаття надійшла до редакції 06.11.2015.